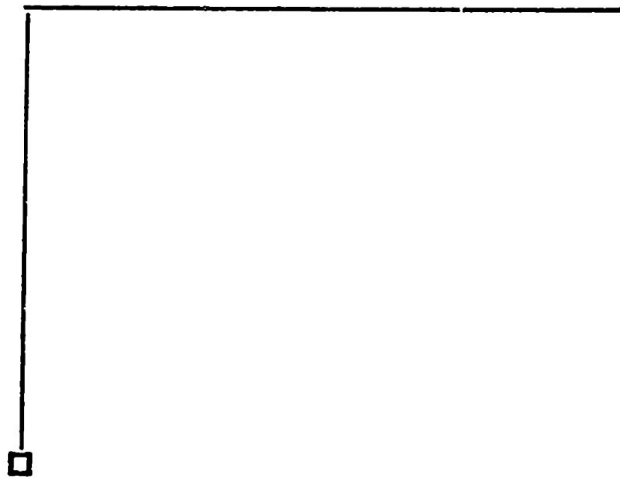

Makkai Sándor:

Evangelium az egyházban

Három előadás

KIADJA
az Erdélyi Református Férfiszö-
vetség Sepsiszentgyörgyi Tagozata
1934,

Férfiak az egyházban.

Ha egyházunk általános képét nézzük, anélkül, hogy általánosítanánk, s ezzel olyan ítéleteket mondanánk ki, melyek alól mindig voltak személyi kivételek, meg kell állapítanunk, hogy a férfiak érdeklődése az egyház élete iránt, amennyire öröndetes, éppen annyira újszerű jelenség is. Ha azt kérdezzük: mi volt a legújabb időkg a férfiak szerepe az egyházban, ha a férfiak alatt az ifjúságtól megkülönböztetve, az önálló felnőtt, kenyérkereső férfiakat értjük, akkor meg kell állapítanunk, hogy tényleges aktív szerepet ebben az egyházban alig-alig vállalt és töltött be férfiember. Egyházunk férfitagjait az élet minden más területén sokkal nagyobb számban és aktivitásban találhatjuk meg, mint az egyházi életben. Természetesen azzal védekeztek és védekeznek ma is, hogy a férfit a kenyérkereset gondja teljesen leköti s az istentiszteletre szánt időn kívül semmi ideje nem marad a lelki problémákkal való foglalkozásra. Nem tudom, hogy a kenyér gondja és a háztartás ezerféle baja az asszonyt nem foglalja-e el, legalább is

annyira, mint a férfit a maga létküzdelme? De az a tény, hogy csak az erdélyi református egyházkerületben, immár több éve húsz-harmincezer asszony végez tényleges egyházi munkát és szakít magának időt a lelkével való foglalkozásra. Valahol mélyebben kell keresnünk a férfi eltávolodásának okát az egyház életétől.

Néhány ezer férfi mindenesetre régebben is, ma is részt vesz az egyház munkájában, de ezek presbiterek, gondnokok és tisztviselők, tehát olyanok, akik „hivatalos” módon kapcsolódtak bele. Nem azért, hogy szemrehányást tegyünk egymásnak, hanem, hogy a baj gyökerére nézzünk, meg kell állapítanunk azt is, hogy ez a „hivatalos” tevékenykedés többféle hibában szenved. Sokkal többet hozott be az egyházba az élet harcaiból és a világ szelleméből, mint amennyi evangeliumot vitt ki az egyházból a világba. Mikor az egyház ügyeit férfiak tárgyalják és intézik, a legnagyobb ritkaság, hogy lelki kérdések jöjjenek szóba, úgyszólván kizárólag gazdasági és jogi szempontok uralkodnak. Természetesen szükség van ezekre a maguk helyén, mert az egyház külső védelmének ezek az eszközei, de kifogásolnunk kell azt, hogy a világbeli elvek és célkitűzések szerint folytak ezek a gazdasági és jogi szempontú tevékeny-

ségek. Nem csoda, sőt nagyon természetes, hogy ezekből kifolyólag a férfiak egyházi szereplése igen sokszor személyi harcokra vezetett és abban kezdett kimerülni. Gondoljunk például arra, hogy mit jelent a mi egyházunkban egy választás, akár lelkész-, akár presbiter-, vagy bármiféle más választásról is legyen szó. Az igazi egyházi, vagyis evangéliumi értelemben a választás egy gyülekezetnek a legünnepélyesebb aktusa lenne, mert imádságos lélekkel kellene a tagoknak tudakolniuk, hogy mit akar velük és általuk Istennek Szent Lelke és így tisztán evangéliumi szempontok szerint szabadna mérlegelniük az embert, akit valamilyen egyházi tisztségre választanak. Ezzel szemben nagyon jól tudjuk, hogy mennyire világias szempontok dominálnak ezekben a választásokban, mennyire emberi eszközökkel folynak s mennyire elnémul az emberi akarat hangos megnyilvánulása mögött az evangélium parancsszava. Ezt azonban szomorúan természetesnek kell tartanunk ott, ahol az egyház ügyei világi érdekek mértéke szerint ítéltetnek meg.

Tudom, hogy bizonyos ősi tradíció, történelmi hagyományképen a férfiaknak azt a szerepet jelölte ki, hogy ők legyenek kifelé az egyház védői. Ebből következik, hogy ennek a védelemnek mindenekelőtt

a világ fegyvereihez hasonló eszközei : az anyagi és jogi eszközök jöttek tekintetbe, minthogy ezeknek a kétségtelenül szükséges fegyvereknek forгатása tényleg férfimunka. Ha csak ezeket teljes hűséggel és az egyház iránti szeretet erejével forгатná férfitársadalmunk egésze, már az is óriási erő és hatalom volna a világban. De kérdem : hogy gondoskodott hát a református férfiak seregé az egyház anyagi szükségleteiről és jogi védelméről ? Mikor eljött az idő, hogy az egyházért és intézményeiért tényleg áldozatokat kellett vállalni, egyre-másra jöttek a hírek, hogy a falusi presbiteriumok tagjai nem akarják vállalni az egyházi adó kivetését és az ezzel járó felelősséget, mert félnek a falutól. Mit jelent ez ? Azt, hogy az egyházban, ahol külső imperium nincs, lelki alap és lelki erők nélkül az anyag és jogi természetű védőmunka is elsorvadt s a tagok száma csak anyakönyvi számmá lesz, de nem a valóságos élet erőmutatójává.

Nem is lehet ez másként, hiszen mi nem jogi szervezet és nem anyagi tőke vagyunk, hanem Anyaszentegyház, lelki közösség, a hitből fakadó szeretet egysége, s mindenre csak annyiban van szükségünk, így a jogi igazságra és az anyagi erőkre is, amennyire ennek a lelki közösségnek szolgál. Romániában mintegy hétszázöt-

vénezer kálvinista van. Egy nagy történelem hagyományai és nagyszámu intézmény segíti ezt a hatalmas sereget, hogy ennek az országnak életében mindenki által komolyan veendő tényező legyen.

Mérjük most össze ennek a seregnek lélekszámát azzal a tényleges szereppel, amit az ország életében betölt. A valóság az, hogy ez a szerep meglehetősen jelentéktelen. Pedig, ha ennek a seregnek minden tagja igazi kálvinista lenne, tehát az életről mind egyformán gondolkoznák, itt semminek sem lehetne történnie nélküle és ellene. Csak természetes, hogy ha ez az egyház öntudatos és egységes lenne, mindenkinek számolnia kellene azzal, hogy itt ennek a kálvinista seregnek, amely az igazság evangéliumi képviselője, hozzájárulása nélkül semmit sem lehet csinálni. Mikor elérjük ezt, akkor el is mondhatjuk, hogy a férfiszövetség nem hiábavaló szó, hanem valóságos erő. Senki se gondolja, hogy én ezt az erőt egyházunkon kívülálló tényezők, vagy más felekezetek ellen irányulónak gondolom. Sőt az a hitem, hogy egy ilyen erő, evangéliumi tartalmánál fogva mindenki másnak is csak szolgálatára lehet. De mi nem harcolhatunk addig másokért, amíg a magunk baját el nem igazítottuk. Hamis szabadelvűség pedig csak megakadályozhatja azt,

hogy egyházunk a maga igazi értékeit kifejthesse. Ez a hamis szabadelvűség volt a kálvinista férfiak legnagyobb betegsége az utolsó évtizedekben. Minden vallást jónak tartottunk, ami azt jelenti, hogy a magunkét sem becsültük semmire. Büszkék voltunk reá, hogy türelmesek vagyunk és mindenkit megértünk, de ez nem volt egyéb, mint közönyösség a lelki dolgok iránt. Ifjúságunk a vallást csak tantárgyként tanulta, meggyőződésével a materialista természettudomány híve volt. Ez a hamis szabadelvűség megüresítette az életünket. Ez nem a szeretet és szolgálat evangéliumi szabadelvűsége volt, hanem megbocsáthatatlan lelki lustaság és széthullás. Mindig voltak egyes férfiak, akik lelkesedtek egyházukért, de ezeknek lángolása azért maradt hatástalan és jelentéktelen, mert ezt az igazságot nem merték bátran vallani és érvényesíteni. Mi következett abból, hogy egyházunk elmaradt a maga lelki hivatásától? Az, ami szükségképen kelleit, hogy bekövetkezzék: A református férfi élete lelkileg megüresedett. Nincs olyan lelki kincse, amit annyira szeretne, hogy azért életét szentelje föl s amiről meg lehetne ismerni, hogy református. Pedig, ha valakinek van egy sajátos lelki értéke, amit különös mértékben szeret és tisztel, akkor annak meg kell látszania egész éle-

tén, annyira, hogy ha csak egy szót is szól valahol, mindenki rögtön tudja, hogy kivel van dolga. A kálvinista az, akinek nincs oka eltitkolni és soha nem is szokta eltitkolni, hogy ki ő. Ezért az igazi kálvinistával könnyű számolni, csak leszámolni nem könnyű. A mi betegségünk épen az, hogy elvesztünk a tömegben s nincs meg a jel, melyről biztosan fel lehetne ismerni, hogy miféle emberek vagyunk? Ahol pedig az egyének megüresednek, ott az egyház társadalmilag jelentéktelenné válik. Mert mi a társadalom? Egyének összessége s mindig olyan, amilyenné az egyformán gondolkozó és cselekvő egyének teszik. Ma minden szociálissá lett. Mondják, hogy az élet osztályharc, az emberek osztályok tagjai s a világot ezeknek küzdelme határozza meg, amelyben a földműves csak a földművessel, a munkás csak a munkással, intellektuel csak az intellektuellel kerülhet egy táborba. Épen itt van az a valami, amiben meg kellene látszania a református álláspont elfelejtett igazságának s ez a felfogás az, amellyel nekünk a legkomolyabban kell szembe szállnunk. Ha csak osztályok vannak, hová tartozik a református egyház? Hiszen ebben az egyházban földművesek, munkások, intellektuellek együtt vannak. Lehetséges-e osztályharc az egyházon belül, de lehet-

séges-e egyáltalában egyház, ha az élet osztályharc? Mihelyt öntudatos egyháztagok lettünk, azonnal látnunk kell, hogy az igazi evangéliumi keresztyénség nem fogadhatja el az osztályharc elméletét s küzdenie kell az abból következő gyakorlati erőszak ellen. Egyetlen igaz keresztyén sem fogadhatja el, hogy a földműves ne lehessen testvérem, csak azért, mert én ügyvéd vagyok. Minden igaz keresztyén az én testvérem, akivel együtt kell küzdenem és élnem, a közös hit minden társadalmi válaszfalat lebontó egységében, mert evangéliumi felfogás szerint az egyház Krisztus teste, melynek ő a feje s melyben a tagok olyanok, mint a test egyes szervei, amelyeknek nevetséges és öngyilkos botor-ság volna egymás ellen dolgozni, vagy megtagadni az összeműködést. Történelmi jelentőségű hivatásunk az evangélium parancsának betöltésével összetörni magunk között a gonosz értelmű különbségeket, melyeket születés, vagyon, érdek emeltek az emberek közé. A férfiszövetségnek nagy-szerű feladata az, hogy új rangsort állapítson meg a református társadalmon belül. Ennek törvénye az, hogy az emberek rangsorát a szolgálat és szeretet mértéke állapíthatja meg egyedül. Ez alatt a mérték alatt a paraszt fejedelem lehet s viszont senki sem igényelhet magának fejedelmi

kiváltságokat más alapon, mint a szeretet királyi méltóságából kifolyólag. Hangsúlyozom, hogy egy ilyen rangsorba állított társadalom megteremtésének sem elméleti, sem gyakorlati lehetetlenségek nem állnak útjában. Semmi akadály nem lehet annak, hogy egyházunk ilyen egységes testté legyen, melyben mindenki számon van tartva, mindenki szolgálhat a maga talentumával s mindenki megnyeri a maga részét. Egy ilyen egyház fölmérhetetlen hatalom volna a maga belső igazságánál fogva, de nem a rosszra, hanem a jóra. Megmutathatná ebben a világban, amely többé nem tud hinni a szeretetben, hogy van szeretet és hogy az mindenre elégséges. Ha a református férfiak akarják, Isten segítségével meg is csinálhatják ezt. Tudjuk, hogy ezzel szemben avval érvelnek, hogy a történelemnek áthághatatlan gazdasági törvényei vannak, melyek ezt az elképzelést álomnak bizonyítják. Ha ez igaz, akkor Krisztus bolond volt, amint Pál apostol mondja is, hogy a megfeszített Krisztus a világ bölcseinek bolondság. Bolond volt, mert azért jött, hogy ezt megcsinálja. De a legkülönösebb az, hogy ezt a bolondságot meg is csinálta. Halászokat, parasztokat választott magának tanítványokul, akik mint apostolok elmentek a világ akkori arisztokratáihoz is és minden osz-

tály tagjaiból lelkeket hódítottak az ő számára, akik közül munkások és főurak egyformán vállalkoztak a Krisztusért való vértanúságra. Mióta az evangelium üzenete fölhangzott, nincs többé lehetetlenség ezen a téren. Csak emberekre van szükség, akik vállalják a hit szent bolondságát. Gondoljuk el, hogy a mi egyházunk olyan, mint egy kis világ, amelyen belül mindenféle foglalkozású ember van, akik tulajdonképpen magukban is megtudnak élni, ha egyesítenék különböző adottságaikat. A mi célunk elsősorban épen az, hogy mint egyház megtudjunk élni, úgy anyagi, mint lelki értelemben. A férfiak nemzedékének tudnia kell, hogy már nincs idő tétovázni afelett, mit cselekedjünk? Elérkezett az idő, mikor a névleg reformátusokra nemcsak szükségünk nincsen, de nem is vállalhatjuk a tehertételt, amit jelentenek. Amint a fa is megtalálja a módját, hogy új rügyeivel letolja a visszamaradt száraz leveleket, az egyháznak is meg kell találnia a módját, hogy lehányja magáról azokat, akik csak tiltakozni tudnak a terhek ellen és akadályai minden komoly lelki életnek az egyházban. Hirdetnünk kell, hogy ha üres az emberek lelke, maguk az okai, mert érzéketlenül mennek el az anya mellett, aki a lelkiélet drága tejét kínálja nekik az örökéletre.

A férfiszövetség arra a vakmerő, de Istenben bízó igazságra támaszkodik, hogy a férfi is lehet keresztyén s legyen is az, ne szégyelje, ne únja ezt, hanem mint férfihoz illő, hősie feladatot, örömmel vállalja. A férfiszövetség ennél többet nem akar, de ennél kevesebbel nem is elégedhetik meg. Célja az, hogy a férfi evangéliumi gondolkozásra rendezkedjék be élete minden vonatkozásában. Ebből remélhető egy olyan közösség kivirágzása, melyben mindenkinek kijut a testi és lelki kenyere.

Miféle feladatok várnak egyházunkban a férfiakra, egy ilyen munkában?

Mindenekelőtt az, hogy végre gyűlöljék meg a közönyösséget s tartsák utálatos dolognak, hogy valaki úgy lógjon ebben a világban, mint akinek semmi sem nagy, szent és érdemes arra, hogy elégjen érte. Ilyen embereknel sokkal különbek az Isten szenvedélyes ellenségei, mert legalább nem közönyösek. Krisztus a hidegeket és a forrókat számbaveszi, de a langyosokat elveti. Ha nem jó a langyos leves, a langyos kávé, a langyos bor, a langyos víz s csak arra való, hogy kiköpje az ember, még százszorta rosszabb a langyos keresztyén, akivel nincs mit kezdeni. Azokra van szükségünk, akik nem akarják többé vállalni a gyáva színtelenséget és tovább túrni, hogy hitünk és egy-

házunk jelentéktelen semmi legyen az ember, a társadalom és a nemzet életében.

A férfiak legyenek végre kíváncsiak arra, hogy miféle hit a kálvinizmus? Joggal beszélünk erről, mert a kálvinizmus értelme nincs benne a köztudatban. A férfiszövetségben öntudatosná akarjuk tenni az egyháztagok kálvinizmusát, hogy ne legyen többé kétség afelől, milyen embert akar és mit akar tőle ez a hit? Be akarjuk bizonyítani, hogy mi csak a gonosz ellen vagyunk örökös tiltakozók, de az evangéliumért elszánt követelők vagyunk.

Az emberiség egy szörnyű átok és büntetés terhe alatt van s ez az élet üressége és unalma. Ezt a világ gyermekei is érzik s azért akarják olcsó, hitvány örömmel betölteni ezt a rettenetes űrt. De mi azt akarjuk, hogy férfi-testvéreink nagyszerű örömmel akarják ezt megcselekedni s érzéki szenzációk és lélektelen gépies munka helyett, melyek az embert elpusztítják, a szeretetből végzett munka isteni örömeit ismerjék meg hitük igazságában és valósítsák meg egymásért folytatott tevékenységükben.

És végül legyenek a református férfiak gyakorlati emberek. Mi nem azért hívjuk a férfiakat szövetségbe, hogy közösen sápítozzunk a világ gonoszsága felett, hanem hogy praktikus egyéneket tömörít-

sünk, akik rászánják magukat arra, hogy gyakorlati módon tegyék élővé és hatóvá ebben a világban a református egyházat.

Ez csak úgy lehetséges, ha kálvinista elveinket a saját hivatásunkban és annak mindennapi munkájában elszánt következetességgel valósítjuk meg. Az a becsvágyunk, hogy a református földművelő legyen a földet legjobban ismerő és szerető s azt legbölcsebben használó földműves, hogy a református kereskedő legyen az, aki evangeliumi elvek szerint kereskedik s hadat izen a hamis mérléknek és a jogtalan haszonnak. Azt akarjuk, hogy a református ügyvéd tényleg az igazság védője legyen s a református orvos Krisztus parancsa szerint gyógyítsa betegeket. Meg vagyunk győződve, hogy ha ilyen emberek különböző munkája találkozik, nagy dolgokat vihetnénk véghez. Ki merné tagadni, hogy a református társadalom megszervezhető egy ilyen munkára? Aki hisz az ember lelki természetében és isteni hivatásában, az bizonyára nem. Mindezzel mi nem azt gyűlöljük és károsítjuk meg, ami más egyházaknak vagy közösségeknek drága, mi amikor megakarjuk egymást menteni, a közönyösséget, a gyávaságot és a bűnt gyűlöljük és károsítjuk meg egyedül. Erős református egyházért akarunk küzdeni, mert csak az erős tud

gyakorlatilag szeretni. Történelmi hagyományunk, hogy önvédelmet gyakorolunk az egyházban s egyetlen célunk, hogy megtartsuk azt, ami nálunk van, hogy senki el ne vegye a mi koronánkat, a krisztusi élet szolgáló dicsőségét. Nálunk sok minden van, történelem, hősök, vértanúk, hagyományok, templomok, iskolák, intézmények, szülőföld, család, gyermekek, lelkek. Ez mind a miénk és Krisztus csak azt kívánja tőlünk, hogy ezeket ne hagyjuk elveszni, hanem tartsuk meg annak az ősi egyháznak karjai között, melyet ő a hit kősziklájára alapított. Természetes, hogy ez a törekvés senkivel nem ellenséges, hanem arra törekszik, hogy erős kezet nyújtson másoknak, amelyet csak tisztelettel és becsúlással lehet megfogni. Hisszük, hogy ilyen kéznyújtással mi is megerősíthetjük Krisztus egyháza többi felekezetét is, Isten országáért vívott harcában. Aki mindezeket velünk együtt vállalja, az megértette megvalósította a férfi munkáját az egyházban.

Az evangelium mai értelme.

Ma is vannak optimisták, akik szerint a mi korunk a történelem eddigi korszakai-val szemben rendkívüli magaslatot jelent. Szerintük igazságtalan volna világunkat sötét színben látni és a legnagyobb tévedés azt hinni, hogy az emberiség ma rosszabb volna, mint a történelem bármely más korszakában, mert ellenkezőleg az igazság az, hogy korunk határozott lendületet és fejlődést jelent minden más előzővel szemben. Számtalan törekvés bizonyítja, az élet legkülönbözőbb területein, hogy az emberiség egységének gondolata soha sem uralkodott olyan mértékben a lelkek felett, mint ma. Korunk a világtörténelem legszociálisabb kora, mely teljesen át van itatva a különféle emberi gondolatok és törekvések egységesítésének vágyától. Nem szabad megütközni azon, hogy ez a vágy egyelőre a kommunizmus vagy a fasizmus formájában igyekszik testet ölteni. Valamilyen keretek között meg kell kezdeni a nagy egyesítés művét s ha egy körben sikerült megvalósítani, idővel majd tovább is fog terjedni s levetkezi látszólagos korlátait. Így az optimisták.

A magam részéről szintén jogosultnak tartok egy optimizmust az élettel szemben, de őszintén megvallom, hogy én nem a világ dolgaival szemben vagyok optimista, hanem kizárólag Isten dolgaival szemben. Ami a világot illeti, Pál apostollal vagyok egy véleményen, aki szerint a világot a félelem lelke mozgatja s ezért lehetetlen, hogy az emberiség önmagától megtalálhassa igazi jövődjének útját. Ha az emberiséget egységesíteni kívánó mozgalmakat a barátság és a szeretet lelke vezetné, akkor természetesen reménykedhetnénk korunk szociális törekvéseinek eredményében, azonban, ha a mélyére nézünk a dolgoknak, kénytelenek vagyunk igazat adni az apostolnak, hogy a világ valamennyi békekonferenciáját az egymástól való kölcsönös félelem lelke hatja át. Az igazi kibékülés és egység alapja kizárólag a kölcsönös bizalom lehetne, korunkat pedig semmi sem jellemzi inkább, mint a teljes bizalmatlanság szülők és gyermekek, emberek és emberek, nemzetek és nemzetek, egyházak és egyházak között. Ilyen körülmények között bizonyos körű egységet és összeműködést kizárólag az érdek hozhat létre, az érdek azonban míg az emberek egy részét tömöríti, ugyanakkor el is szakítja és szembefordítja más emberek érdekcsoportjaival. Legyen ez az érdek

családi, faji, gazdasági vagy politikai, alapja mindig az önvédelem bizalmatlansága s mozgatója a félelem lelke. Korunk törekvései tehát látszólagos egyetemességük álarca alatt az emberiség atomizálására, széttörésére vezetnek.

Joggal kérdezheti akárki, hogy hol van a félelemnek ebben a világában a keresztyénség és minden keresztyénség alapja: az evangelium? Mert ha volna, akkor érvényesülnie is kellene, ha pedig érvényesülne, akkor a világnak tényleg más arculata kellene, hogy legyen.

Tényleg megdöbbentő dolog, hogy ez az európai társadalom magát keresztyénnek nevezi, hogy vannak politikai pártok, melyek egyenesen keresztyénnek cimezik magukat és hogy a világ sorsát intéző forumok valamennyi tagja önmagát valamelyik keresztyén egyház tagjának vallja s mindennek dacára sem kicsinyben, sem nagyban semmi láttatja nincs az élet alakításában és a problémák megoldásában ennek a keresztyéni mivoltnak. Ennél fogva világos, hogy keresztyénség és evangelium ma pusztá nevek, tartalom nélküli szólamok csupán. Volna ugyan egy védekezés, mellyel menthetik ezt a tarthatlan hazugságot, az tudniillik, hogy Krisztus evangeliuma sokkal szentebb valóság, semhogy az élet mindennapi dol-

gainak alakításába bekapcsolhassuk s ezzel aprópénzre váltsuk azt a ragyogó aranytalentumot, mely csak a maga tündöklő egészében és megközelíthetetlen magasságában lebeghet a világ felett. Még ha ez a védekezés nem is tudatos csalás, akkor is bizonyágtétel amellet, hogy az evangelium nem való a világnak és beismerése annak, hogy a keresztyénség legfennebb egy olyan csudavilág, mely csupán szépen megfestett kulisszája lehet az élet színpadán folyó vad küzdelemnek, melyhez azonban semmi köze nincs, melyben minden nélküle, sőt ellene történik és így tulajdonképen feleslegessé vált.

Ilyen körülmények között az evangelium mai értelméről beszélni már eleve kilátástalannak mutatkozik. Hiszen ez a tétel azt jelentené, hogy az evangeliumban van valami aktuális tartalom is, melynek nagyon is van köze a mai emberhez és az emberi életnek mindazokhoz a gyötrelmes kérdéseikhez, melyeknek jajgatása betölti körülöttünk az egész világot, egyesek és nemzetek megkínzott szívéből törve föl, mint pokoli hangzavar.

Kezdjük azzal, hogy ha az evangeliumnak nem is volna ilyen aktualis, a mához szóló izenete, akkor is meg kellene hallgatnunk az ő örökkévaló beszédét, mert azt nyilván láthatjuk, hogy a félelem lel-

kétől hányt-vetett világban nincs megoldás életünk egyetlen fontos kérdésére sem.

Az evangelium mai értelméről természetesen nem is lehet beszélni akkor, ha ezalatt a kérdések korszerű konkrét megoldási módjait értjük. Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Az evangelium ma sem mond egyebet, mint amit évezredekkel ezelőtt mondott és évezredek múlva is mondani fog. Azonban ez az örökké egy értelem mégis sajátosan fordul minden kor felé s így a mi korunk felé is. Pál apostol a Timotheushoz írott II. levele 1. részének 7-ik versében azt mondja, hogy szemben a világgal, melyet a félelem lelke tart megszállva, Isten gyermekei az erőnek, a szeretetnek és a józanságnak lelkét kapták. Ezekben a szavakban épen arra az ellentétre mutat rá, mely a mi világunk beteg lelkiületével szemben az egyetlen orvosságot adhatja. Az evangelium mai értelme annyi, mint erő, szeretet és józanság, szemben az erőszakkal, az önzéssel és a félelemmel.

Ebben az aktuális értelmében az evangelium mindenekfelett mint lelkiiség, mint lelkiület lép elé, nem pusztán erő, szeretet, józanság, hanem az erőnek, a szeretetnek és a józanságnak lelke. A lélek itt nem az emberi természet nyilvánulásait jelenti, nem emberi erőt, törekvéseket,

szándékot és kezdeményezést, hanem egy emberfeletti valóságot, mely erővé, szeretetté és józansággá lesz a maga teremtmény akaratából azokban, akik azt kérik, kapják, elfogadják és megvalósítják.

Feladatunk tehát az, hogy reámutassunk az evangéliumban megmutatkozó lélek művére, mely az emberek lelkén át világformáló programmá és életgyakorlattá válik.

Először azt kell megvizsgálnunk: mi lehet az az erő, amit az evangélium képvisel? Minden magyar embert örömmel tölt el az a tény, hogy nemzeti irodalmunk legegységesebb értékű gyümölcse, Madách drámai költeménye hirtelen hódító útra indult más nemzetek nyelvén és színpadjain is. Mi az, ami váratlan aktualitást adott az Ember Tragédiájának? Tudvalevőleg nem tartozik az egységes értelmű, világos és könnyen felfogható művek közé. Lehetne vitatkozni nagyszerű részletei dacára az egésznek költői értéke felől is kérdés, hogy megállja-e az versenyt a világirodalomban ragyogó néhány nagy társával? Egyáltalában beszélni lehetne arról, hogy van-e benne akár művészi, akár emberi szempontból megnyugtató megoldás? Egyet azonban nem lehet tőle elvitatni s ez az, hogy különös erővel fejezi ki éppen azt a lázas és nyug-

talan vágyakozást, mely ma tölti el az élet céltalannak látszó vergődéseiben az emberiséget létezésének titka iránt. Bizonyára ez adja meg a Tragédia nagy vonzóerejét mindenütt, ahol megismerik. Nem kell azonban azt hinni, hogy ennek a nagy műnek értéke a végső megoldás mikéntjében volna. Talán ellenkezőleg, épen a megoldatlanságában van valami örökké izgató és mélységesen emberi. Mindenesetre föltárul benne az életnek néhány olyan mélységes alapigazsága, mely az evangelium örökkévaló és mégis aktuális értelmét sugározza felénk. Egyetlen költői műben sem találjuk meg olyan megrázó világossággal kiábrázolódni „az erőnek lelkét“, melyet az evangelium jelentett ki a világnak, mint a Tragédia egy jelenetében, mikor az Édenkertből kiűzött Ádámnak Lucifer megengedi, hogy szellem-szemekkel nézzen körül és megpillantsa a világot láthatatlanul éltető mérhetetlen hatalmakat. Ádámot csaknem megsemmisítik és örületbe sodorják a körülötte örvénylő irtózatoss energiák, melyeknek létezéséről mit sem tudott s amelyek a közönséges látás előtt szinte semmitmondó összhanggá folynak egybe a világ mindennapi képében. Most, amikor megpillantja ezeket a mérhetetlen és kibírhatatlan erőket, árvaságának és semmi-

ségének szörnyű súlya nehezedik reá s megbánja, hogy eltaszította magától Isten gondviselő kezét, mely jótékony tudatlanságban tartotta és vezette az örvények között. Lucifer gúnyolódik az ember didergő tehetetlensége felett, mely képtelen egyedül megállani és szembenézni az igazsággal s azzal vigasztalja, hogy az eltaszított Istenkéz helyett majd idéz föl számára hozzávaló kedves és szelid Istent, kivel eljátszadozhatik. A Föld Szellemére gondol, akit mint kedves, gyöngé és szelid ifjút látott az égi karban, a kozmikus szellemek végtelenségében, mint elenyésző, jelentéktelen tüneményt. De szellemidéző szavaira földetrázó mennydörgés és láng között egy rettentő óriás emelkedik föl a földhöz tapadó reszkető emberpár előtt, kinek láttára maga Lucifer is összegörnyed:

*„Ki vagy te rém? Nem téged hívtalak,
A Föld nemtője gyöngé és szelid.”*

A Föld Szelleme mennydörögve felel:

*„Kit gyöngéül láttál az égi karban
Az önkörében végtelen erős.*

*Ha fölveszem saját képem: leroskadsz
S e két féreg itten megsemmisül.”*

Lucifer gúnyolódni akart, mikor az emberhez illő Istent idézett föl és megrettent, mikor ez a szellem megjelent. Mert Lucifer elfelejtette a világteremtés titkát, hogy ami a nagy egészben elenyésző semmi, az vég-

telen nagy és erős önkörében. Nemcsak a Föld Szelleme, de az ember, minden ember ilyen. Mert minden ember egyéniség, elenyésző semmi a midenségben, de végtelen hatalom a saját területén, akit sem megváltoztatni, sem megtörni, sem megsemmisíteni erőszakkal nem lehet. Így, ami ördögi gúnynak indult, a legnagyobb vigasztalássá változott: az árva és tehetetlen ember öntudatára ébredt a maga végtelenségének és győzhetetlen hatalmának. Az erő lelke, melyet az evangelium képvisel és ajándékoz minden egyes embernek, az Istentől teremtetett egyéniségben rejlik. Ezen a világon millió és millió boldogtalan ember nyávog, nyalogatja sebeit, panaszkodik nyomorúságáról és kétségbeesik a sorsán, pedig az evangelium soha sem hirdette neki akkora erővel és vigasztalással, mint ma, hogy ő végtelen hatalom a saját körében.

Aki az erő lelkét vette, az öntudatára ébredt annak, hogy Isten örök rendelése szerint lelki értelemben egy egész világot jelent, melynek méltósága, hivatása egyetlen az egész mindenségben. Az egyéniség bevehetetlen vár, amely millió ellensége között isteni ujjongással kacaghat az ördög és a halál szemébe, minthogy életnek és halálnak mindenható úra önmaga felett. Senki sem parancsolhatja meg neki, hogy

mit érezzen, gondoljon és akarjon. Mindig azt fogja érezni, gondolni és akarni amit ő akar. Örökre hű maradhat önmagához, csak maga árulhatja el egyéniségének várát, csak maga nyíthat ajtót az ellenségnek s egyetlen, amitől félnie kell, csupán az a hatalom, amellyel fölruháztatt, hogy megsemmisítheti saját magát. Erre a végtelen hatalomra az evangelium ébresztette föl az embert és a nagy reformáció emlékeztette ismét reá, amikor elfelejtette. De az egyéniségnek igazi lelki értelmét, hogy tudniillik az egyéniség győzhetetlen erőforrás, az adja meg, hogy Isten mindig az egyéniséghez jön, számára valóság egyedül és ebben a titokzatos találkozásban lesz az emberi lélek az isteni erők gyújtópontjává a világban. Aki az erőnek ezt a lelkét bírja egyéniségében, az sohse lehet rabjává sem a világban való helyzetének, sem zsarnoki elnyomásoknak, sem semmiféle pártnak vagy frakciónak, mert mindezekkel szemben ott él benne az örök figyelmeztetés, hogy változhatatlan lényegét, mint külön világot mindezekkel szemben meg kell tartania és viszont saját körében mindent megtehet, amit a föléje helyezett egyetlen úr: a lelkiismeretében nyilatkozó Isten parancsol és megenged. Lehet, hogy Krisztus nem valóság ebben a világban, de a lelkiisme-

retben és az egyéniségben, mint az erő lelke, élő hatalom és mindenre elégséges erő. Az egyéniségen belül lehetséges egyedül, de ott aztán maradék nélkül, magunkévá kell tenni Krisztus lelkületét, jellemét és életét, mint egy külön világban, melyben megzavarhatalan rend és békesség uralkodik. Az egyéniségnek ez az ereje, az erőnek ez a lelke hiányzik a mai világból. Ha korunk valamennyi felelős helyén, — és evangeliumi szempontból minden hely felelős hely, — mindenütt egyéniségek élnének, akkor a világ dolgai megváltoznának és úgy mennének, ahogy kell. Az evangelium azt hirdeti, hogy a világban semmi sem fordul meg külső tényeken, hanem minden egyedül az embereken fordul meg.

Azt azonban világosan kell látnunk, hogy az erő nem erőszak. Sőt az erő teljes ellentéte az erőszaknak. A lelkiismeretes egyéniség minden erőszakosságnak született és halálos ellensége. A mai világ embere épen azért hajlik az erőszak felé, mert hijjával van az erő lelkének. Ma nagyon jellemző gondolat, hogy az embereket erőszakkal kell kényszeríteni arra, ami érdekük. Az evangelium szerint ez végzetes tévedés. Az erő nem kényszerít, hanem hat. Az erőszak kiabál, verekedik, eltipor, mert alapjában véve gyöngeség és

gyávaság. Ez a nagy különbség a világ lelke és az evangelium lelke között. Az erőszakos világ tele van félelemmel és aggodalommal. Az evangelium embereinek, akik az erő lelkét vették, nincs okuk aggodalmaskodni a holnap felől. A lélek ereje meg tudja szerezni azt, amire a testnek szüksége van. Az evangelium minden terrorral szemben a lelkeséget és ami ezzel egyet jelent: a felelősséget és az áldozatosságot hangsúlyozza, az elnémitással szemben. A szabad meggyőződés igazságát hirdeti abban a meggyőződésben, hogy ha az ember visszatér a lélek értékeléséhez, valóban emberré lehet, míg az erőszak vagy állattá, vagy ördöggé alázza. A lélek valóságáról és hatalmáról való meggyőződés és az erre való figyelmeztetés az evangelium mai értelmének legelső vonása.

A keresztyénség individualizmusának nagyon sokan ellene mondnak. Az individualizmus elítélése egyáltalában korunk egyik jellemző jelszava. Sajátságos, hogy a terrornak ebben a korszakában folytonosan azt vetik szemünkre, hogy az egyéniség hangoztatásával az egyéni önkényt akarjuk érvényesíteni. Van az individualizmusnak egy olyan természeti és pogány értelme, mely együtt jár az önkényeséggel, de ez nem a keresztyén individualizmus. Az evangelium nem csak az

erőnek, hanem a szeretetnek a lelkét is adta. És a szeretetnek a lelke az az egyetlen egyensúlyozó és korlátozó erő, mely az evangéliumi egyéniséget örökre körülhatárolja és megköti. Tudjuk, hogy a szeretetnek, mint ilyen szabályozó hatalomnak a jelentőségét mennyire leki-csinyli a világ. Ez azonban csak azt jelenti, hogy egyáltalában nincs tisztában a szeretet evangéliumi értelmével. Valósággal az evangéliumi értelmű szeretet az egyetlen szellemi hatalom, mely képes az egyéniség végtelen erejének korlátokat szabni. Természetesen a szeretet rendszabályai nem fizikaiak, hanem lelkiek. A szeretet, mint a keresztyénség szociális elve, nem egyéb, mint az egyetemesen kötelező szolgálat parancsa. Igazán csodálatos, hogy az evangélium ilyen ártatlan és mennyei tisztaságú megoldást keres a szociális kérdésben. Csak isteni naivitás képes a szeretetet, mint áttörhetetlen korlátot alkalmazni az egyéniség önkényével szemben, de bár naivitásnak lássék, mégis az az igazság, hogy az egyéniség egyedül csak a szeretet hatalmával korlátozható. Ha mélyen megfigyeljük a dolgot, be kell ismernünk, hogy a Sátán minden erőködése a szeretet ellen irányul, mint a lelki egyéniség egyetlen parancsolója ellen, amely őt saját maga ellen védelmezi. Egyedül a szeretetnek

van meg az a hatalma, hogy tehetetlenné teszi a gonoszt bennem és kívülem egyaránt, mert ha én az ellenem tajtékzó ellenségnek megbocsájtok, milyen módon tudja rajtam kitölteni dühét? Természetesen van egy jelentékeny feltétele a szeretet hatalmának és ez az, hogy a szeretetnek léteznie kell. Mihelyt van, mindjárt győzhetetlen, mihelyt nem pusztá szó, azonnal hatalom. Hogy van, azt csak egy bizonyíthatja: a szolgálat. Az egyéniség végtelen úraságának az önkéntes szolgálat kötelességében kell megnyilvánulnia. Szociális jelentőségének abban van a titka, hogy lényegében antiszociális, mivel nem akarja megváltoztatni az emberek tényleges társadalmi helyzetét, hanem mindenkit abban az állapotában akar szolgáló lélekké tenni, amelyben van. Szerinte az úrnak és a szolgának, a gazdagnak és a szegénynek ebben az adott helyzetben kell evangéliumi lélekkel szolgálnia és ebben sokszor a szolgaságot látja áldottabb lehetőségnek az úraságnál s a szegénységet a gazdagságnál. Ennek a nagyon együgyű elgondolásnak az alapján az evangelium egyformán kéri a királyokat és a koldusokat, hogy sziveskedjenek önként szolgálni. Egy dologban azonban az evangéliumi szeretet egyenesen szembefordul a mai kórral és ebben van az ő mai értelme.

A mindenkinek szóló köteleztetés a szolgálatra teljesen lehetetlenné teszi az emberiség osztályokba való tagolódását és ezáltal az evangelium kimondottan osztályharcellenes, épen úgy, amint terrorellenes. Nem változtatja meg az emberek adott helyzetét sem faji, sem gazdasági, sem kulturális tekintetben, de ennél sokkal többet csinál, teljesen jelentéktelenné teszi és megfosztja értelmüktől ezeket a különbségeket, mert mindezeket csak mint a szolgálat különféle adottságait és lehetőségeit tekinti, ugyanazon úrnak szolgálatában, ki azonban nem lehet ember, vagy az emberek valamelyik csoportja, hanem egyedül Krisztus. A szeretetnek ez az egyéniséget korlátozó és egyúttal mérhetetlenül fölszabadító lelke, távol áll minden forradalmiságtól, mert minden társadalmi rendet egyformán megfelelőnek talál arra, hogy benne érvényesüljön és egyúttal valamennyit teljesen átmenetivé halványít az egyetlen nagyszerű alkalomnak: az egymásért való szolgálatnak egyedüli értékéhez mérve.

Igy nézve a dolgot könnyen meg lehetne állapítani, hogy az evangelium rajongás. Nem ok nélkül mondják ellenfelei, hogy aki az evangelium tanításait szószerint veszi és alkalmazza, azt a világ menthetetlenül összezúzza. Mindig is ez volt a

világ filozófiája, mihelyt az evangeliumot filozófiának vette. Annál csodálatosabb, hogy az erő és a szeretet lelke mellett, mint a legmaibb és legaktuálisabb értelmét, a józanság lelkét hangsúlyozza az apostol. Az egyéniség mérhetetlen hatalmát a szeretetet szolgáló kötelezettsége korlátozza, a szeretet megmérhetetlen és meggátolhatatlan áradását pedig a józanság szorítja partok közé. A józanságnak van egy hétköznapi értelme, amelyet az önérdek okos mérlegelésének nevezhetünk. Ez a józanság ellensége minden önfeláldozásnak s ez volt az a lelkület, mely annak idején a görögökkel bolondságnak nevezette a Krisztus kereszthalálát is. Az evangelium józansága teljesen más. Evangeliumi értelemben józannak lenni annyi, mint tisztán látni a valóság törvényeit és helyesen értékelni a dolgokat. Krisztus azért jött, hogy megmutassa nekünk a dolog valóságos értékét. Az evangeliumi gazdag, aki halhatatlan lelkét gabonával kínálta, Isten ítélete szerint bolond volt, mert helytelenül sokra értékelte a gabonát és ostoba módon lebecsülte a lelkét. Ha Istennek tiszteletét imádatnak nevezem, józan vagyok, mert helyesen értékelem az elismerés legmagasabb jelzőjével a legnagyobb értéket, de bolond vagyok, ha embernek mondom, hogy imádom. Ha a gyermekemet külső

javak biztosítása által boldoggá akarom tenni, nem vagyok józan, hanem részeg, mert mulandó értékek túlzott becsülésével tönkre akarom tenni azt, ami benne mérhetetlen érték. De józanul becsülöm a gyermeket és helyesen nevelem, ha arra készítem elő, hogy lelkileg képessé tegyem bármily körülmények között való győzedelmes megállásra, mert ebben az esetben világosan és józanul állapítottam meg az egyetlen értéket, amit benne ki kell fejlesztenem és meg kell őriznem. A világ, amelyben élünk, kétség nélkül helytelenül értékel, tehát nem józan, mivel mindenáron be akarja magának bizonyítani, hogy a bűn jó és hogy a jó rossz. Mivel a dolgokat nem úgy látja, ahogy vannak, föltétlenül el kell pusztulnia és meg kell semmisülnie. Az evangelium egy helyt arra inti a keresztyéneket, hogy legyenek józanok, mert az ördög, mint ordító oroszlán szertejár, keresvén, hogy kit nyelhessen el. Ennek az intelemnek az az értelme, hogy a józan ember az ördögöt bármily csábító formában jelenjék is meg, ordító oroszlánnak kell hogy lássa, aki el akarja őt nyelni. Az evangeliumi józanság tehát a bűnt minden körülmények között bűnnek fogja ítélni és a jót minden esetben jónak. Rendíthetetlen józansággal vallja, hogy a jó örökre jó és a rossz

örökre rossz marad. Mire volna nagyobb szüksége ennek a világnak, amely reménytelenül összezavarta az élet alapfogalmait, mint a józanságnak erre a lelkére, mely a dolgokat nevükön nevezi s az Isten Igéjének világos és eltéveszthetetlen ítélete szerint tartja magát azokhoz a szabályokhoz, melyeken Isten világa nyúgszik. Az egyéniség örülete, vagyis önkénye, a faj örülete, gyűlölködő sovinizmusa, a társadalom örülete, vagyis a minden egyénit eltipró materialista kommunizmus éppen csak abban a halálos betegségben szenvednek, hogy szenvedélyük mámorában elvesztették józan mértékeiket a valósággal szemben. Ha valaki fölismerte a maga gyéniségében rejlő mérhetetlen erőket és ezeket józanul a szeretet szolgálatába állította, nem művel semmi rendkívüli dolgot, csak követte az emberi természet egyszerű és örökkévaló isteni parancsát. Mégis a legnagyobbat cselekedte, mert beleilleszkedett, mint Isten munkatársa, a világ teremtésének örökkévaló munkájába.

Az evangelium mai értelme egy nagyon egyszerű programban foglalható össze, amelyben mégis az egyetlen megoldás rejlik és amelynél aktuálisabb és jobb programot sem egyeseknek, sem társadalmaknak, sem nemzeteknek adni nem lehet: légy egyéniség, szeress, légy józan.

Az asszony dicsősége.

Ennek az előadásnak a célja az, hogy megmutassa a nőszövetség munkájának jelentőségét az egyház életében és ezáltal megrajzolja a református asszony dicsőségét.

A mi hitünk szerint az egyház munkájában semmiféle mozgalomnak, vagy vállalkozásnak nincs létjogosultsága, ha világosan és kimutathatóan nem alapszik az Isten Igéjén. Lehet ugyan mozgalmakat szervezni az egyházban is emberi elgondolás szerint, emberi célok munkálására, csak hogy ezek nem lennének igazi keresztyén mozgalmak. Egyházunkban, mint a reformáció megdönthetetlen alapigazsága, áll az a tétel, hogy csak olyan munkát szabad benne végezni, amit a Szentírás egyenesen megparancsol és előír. Van-e ilyen szentírásbeli alapja a nőszövetség munkájának?

Mikor ez a mozgalom évekkel ezelőtt megindult, különféle ellenvetésekkel találkozott. Sokan kérdezték, hogy van-e komoly szükség az asszonyok tömörülésére az egyházi életben? Nem csupán emberi

célok, szereplési vágy, érvényesülési törekvés mozgatja-e az egészet? Eleinte különösen a férfiak mutattak igen sok helyen megnemértést, sőt ellenszenvet az asszonyok egyházi munkájával szemben. Találkoztam konzervatív gondolkozású presbiteriumokkal, akik nagy diadallal mutattak rá arra, hogy a Szentírás szerint az asszonynak nincs helye az egyházi munkában, hanem róla csupán az van mondva, hogy hallgasson a gyülekezetben. Némelyek komolyan félték, hogy ha az asszonyok elkezdenek bölcsekedni, felfordul az eklézsia rendje. Arra is volt eset, hogy a családi hajlékban egyenetlenséget, békétlenséget vitt be az asszony nőszövetségi munkája.

Kezdetől fogva élt bennem az a gyanú, hogy a férfiak ellenállásának ezek az elvi álláspontok nem igazi okai, hanem csupán takarói annak a félelemnek, hogy az asszonyok megmozdulása kényszeríteni fogja a férfiakat az egyház ügyei iránt való sokkal fokozottabb érdeklődésre és munkára. Jól megalapozott közönyösségüket, kényelmüket, százados életformáik belső ürességét féltették az új mozgalomtól. Ebben a tekintetben a nőszövetség eddigi munkája igazolta ezt a gyanúmat, mert mindenütt mozgásba hozta a gyülekezetek ellanyhult vérkeringését s lehetetlenné

és tűrhetetlenné tette azt a tétlenséget, mely annyi sok gyülekezetünk felett halálos kór gyanánt terpeszkedett.

De ettől eltekintve is mindenki előtt világosan kell állnia, hogy az egyházat Krisztus nemcsak a férfiak számára alapította, hanem az asszonyok számára is, mert az egyházban nincs férfi és nő, hanem mindnyájan egyek vagyunk Krisztusban.

Kétségtelnenül mutatkozott is egyházi életünkben valami régóta terjedő bénaság épen azért, mert a férfiak hivatalos munkájában úgyszólván a félkarja élt és dolgozott az egyháznak. Nem azt jelenti ez, hogy időnként egy-egy kiváló asszony nem végzett volna sok férfit megszegyénítő nagy munkát az egyházi életben, sem azt, hogy asszonyaink csendes munkás hite nem lett volna állandó zajtalan tényezője a mi sok szenvedéssel és dicsőséggel tele egyháztörténetünknek. Azonban tény az, hogy a református asszony, mint egységes típus, mint aktív tényező, mindezekig nem jelentkezett a református anyaszentegyházban. Ezért igaz, hogy ennek a lelki anyának a félkarja mindaddig béna volt, míg a nőszövetség meg nem alakult. Az asszonyok határozott és egységes egyházi munkájától tehát már eleve is csak jót lehetett várni. Szeretettel figyelmeztetem aggodalmaskodó férfitestvéreimet arra,

hogy a nőszövetség munkájától még akkor sem szabad félni, ha az a férfiak ténykedéseinek bírálata lenne, mert még abban az esetben is, olyan értékes figyelmeztetéseket fog jelenteni számunkra, amiket csak hálával fogadhatunk. De meg fogja sokszorozni magát az egyházi munkát is, mivel nyilvánvaló, hogy az egyház életében vannak olyan feladatok, melyeket a férfi tud jobban megvalósítani, de vannak olyanok is, melyeket a nő. A munka ilyen meggazdagodása és megosztása nemcsak gazdaságos, hanem egyuttal új lendületet adó is lesz az egyház életére nézve. Mindezeket a nőszövetség munkája be is bizonyította, de az én lelkemben mégis akkor váltak ezek a gondolatok megdönthetetlenül világossá, mikor megtaláltam a Szentírásban a nőszövetség isteni alapítólevelét. Ettől kezdve bizonyossá lett előttem, hogy a nőszövetség munkája nemcsak kívánatos és lehetséges, hanem a Szentlélek által egyenesen parancsolt és előírt kötelesség is az egyházban.

A Szentírásnak van egy gyönyörű kis könyve, mely úgy tekinthető, mint a nőszövetség alapítólevele, amelyben ki van ábrázolva az Isten által kiválasztott asszony dicsősége s egyben meg van írva hogy milyenné kell lennie az önkéntes szolgálatból kialakuló egységes asszony-

arcnak, a református nő lelki képének az egyház életében. A nőszövetségnek ez a királyi alapokmánya a Ruth asszony könyve. Ha valaki elolvassa Ruth asszony történetét, nem talál benne semmi rendkívüli eseményt, mert Ruth igen egyszerű asszony volt és története is szerényen huzódik meg a biblia hatalmas isteni drámájának hátterében. Egyszerű családi történet, de mégis benne van Isten kiválasztó dicsősége és aki szívvel olvassa, meg fog rendülni azon, hogy milyen bámulatosan talál az egész történet a mi anyaszentegyházunk helyzetére és munkájára s mennyire nekünk szánta ezt a könyvet az Isten Szentlelke.

Egykor az éhség elől egy kis család menekült el Izraelből Moáb földjére. Apa, anya és két fiu. A két fiu az idegenben alapított új családot. Később mind a három férfi meghalt. Naomi, az özvegyen maradt anya vissza akart térni a szülőföldjére, két menyee, szintén özvegyek, el akarják kísérni. Ő nem kívánja tőlük ezt az áldozatot s rá akarja beszélni őket, hogy maradjanak az övéik között, menjenek ismét férjhez és legyenek boldogok. Az egyik vissza is tér, de Ruth semmiképen nem akar tőle megválni s esodálatos szeretettel vállalja anyósának gondviselését és osztozva bizonytalan sor-

sában, vele tér vissza Izrael földjére.

Azt gondolhatnók, hogy Ruth ezzel a nélkülözések, szenvedések és árvaság útjára lépett, holott Isten rendelése szerint ez lett az ő dicsőségének ösvénye.

Nézzük meg, miféle vonásokból alakul Ruth asszony dicsősége.

Az első ami meglep az, hogy egy fiatal asszony kiszakad a maga nemzetének és családjának közösségéből, ami abban a régi korban szinte mindent jelentett s egy ránézve teljesen idegen földre, teljesen ismeretlen környezetbe lép. Nem keres magának új boldogságot, nem kíván nyugalmas családi otthont, hanem az elhalt férfiak helyett önként vállalkozik egy mindenkitől elhagyott reménytelen öreg asszonynak a gondozására. Semmi érdeke nem diktálta ezt, csupán a szeretet.

Ismerünk egy szent öreg anyát, aki egy rettentő katasztrófában elvesztette a férfiakat, akik védelmezték és gondozták. És tudjuk, hogy azok a fiai is, akik megmaradtak, ebben a rettentő összeomlásban elvesztették hitüket és életkedvüket s tanácstalanul lecsüggesztett karokkal tétlenül merengtek körülötte. Már-már úgy volt, hogy ennek a szent anyának éhen kell halnia és meg kell semmisülnie. Ez a sok százéves szent öreg anya a mi református anyaszentegyházunk. Mikor fiai

összetört reménységeik romjain azt hitték, hogy a világnak vége van és életükre mérhetetlen sötétség borult, egyszerre megjelentek az anyaszentegyház leányai és megszületett a református nőszövetség. A mi asszonyaink feledhetetlen dicsősége épen úgy, mint a Ruth asszonyé, abban áll, hogy nem mondták azt, hogy az asszony osztályrésze nem a nyilvános élet, hanem a család nyugalma és biztonsága, hogy épen a nehéz napokban van szükség arra, hogy védve legyenek a világ külső viharaitól, hanem a férfiak helyett vállalták az anyaszentegyház gondviselését és részt kértek maguknak az egyház munkájából. Megértették a történeti idők parancs-zavát és társul szegődtek a bizonytalan jövőbe induló anyaszentegyház mellé. Nem volt ez érdekük, csupán a szeretet érdektelen kiáradása volt az asszonyok szívéből. Dicsőségük a szeretet dicsősége.

Ruth asszony életében egy másik vonás az, hogy a Szentírás szavai szerint idegenbe ment, a néphez, amelyet azelőtt nem ismert. Ha valaki azt kérdezné, miben látom a legnagyobb jelentőségét a nőszövetségi mozgalomnak, azt felelném, abban, hogy ez a mozgalom mutatott először határozott akaratot egy addig nem ismert és idegen területre, a néphez való közeledésre. A nőszövetség dicsősége az, hogy

új helyzetünkben társadalmi és osztálykülönbségek ellenére megpróbált egységet teremteni a réformátus asszonyok között. Sok alkalmam volt meglátni különböző vidékek nőszövetségeinek ünnepi összejöveteleit. És láttam, hogy ezekben az Isten lelkétől áthatott találkozásokban, mint semmisültek meg a születés, rang, vagyon és műveltség különbségei. Soha sem lehet elfelejteni, hogy a marosvásárhelyi nagytemplomot zsúfolásig betöltő első nőszövetségi közgyűlésen, hogy húllottak asszonyaink szeméből az egymásraismerés könnyei, amikor a grófné és a falusi presbiter felesége megtalálták egymást. A réformátus asszonynak nem lehet nagyobb dicsősége, mintha megteremti ezt a lelki egységet és eltünteti maga közül az egyház tagjait szétszaggató különbségeket. De ezen a téren nem elég egy-két ünnepi föllobbanás, hanem állandó kötelesség ez asszonyaink számára. Mint isteni nemeslevélben kirajzolt dicsőségüket, öntudatosan és állandó kitartással kell végbevinniük ezt. Az életben magasabban álló, művelt asszonyainknak, akik többet látnak és ismernek és több módjuk van arra, hogy magasabb célokat tűzzenek maguk elé, meg kell érteniök és boldogan vállalniok kell, hogy felelősek azokért a drága értékekért, amelyek az egyszerű falusi asszo-

nyok lelkében szunnyadoznak. Föl kell venniök magukra Ruth asszony misszióját és ha még mindig van idegen terület és van nép, amelyet nem ismernek, ha még vannak választó falak és előítéletek, amelyek széttagolják őket, siessenek ezeket lebontani és eltávolítani, mert nincs dicsőségesebb öröm, mint felfedezni a lelket, amely az érzés mélységében talán csak előnyére különbözhetik fölfedezőjétől.

Mikor Ruth Naomival megérkezett annak szülőföldjére, az Isten nemeslevele szerint teljesen vagyon nélkül állottak, nem volt betevő falatjuk sem. Ekkor Naomi elküldte Ruthot kalászt szedni. Épen árparatás ideje volt, nagy ünnep Izrael országában, amikor Isten áldását öröm és hálaadás között szokta learatni a nép. Szép törvénye volt Izraelnek, hogy az aratók után maradó kalászokat a szegényeknek szabad volt összeszedniök. Ilyen marokszedésre küldte Naomi Ruthot. Persze sok ember mezején folyt az aratás és Ruth válogathatott, hogy hova menjen kalászt szedni. Gondolom, mindenkinek föltűnt, mivelhogy idegen is volt, meg kedves, fiatal asszony is volt. Természetes lett volna, hogy odamenjen, arra a mezőre, ahol vidáman nótázó fiatal aratók dolgoztak és bizonyára hivogatták is őt, mondván : gyere hozzánk itt vidáman meg a munka és

aratás után tánc is lesz. Nem lett volna csoda, ha Ruth közéjük megy, de nem ment oda. Isten lelke vezette a kiválasztott asszonyt, hogy Boáznak, Isten emberének mezejére menjen, aki ebben a városban az Isten törvényének képviselője volt. Mikor az asszonyok munkát vállaltak a magyar társadalom életében, sokféle mezőt találhattak volna maguknak, ahol dolgozzanak. A mi asszonyaink a nőszövetség alapszabályaiban a Ruth asszony választását követték, amikor arra a mezőre mentek kalászt szedni, ahol Isten aratása növekedett. Ez nem volt könnyű nekik sem, mert ugyancsak hívogatták őket maguk közé másféle mezők aratói. Úgy látszik, a világ végéig mindig ugyanaz az eset ismétlődik meg az aratás mezőin. Miért nem jöttök közénk? — kérdezték itt-ott az aratók, hiszen mi is jótékony célra dolgozunk, mi is épp úgy a szegényekről akarunk gondoskodni mint ti, de miért ne szórakoznánk és miért ne kössük össze a hasznost a kellemessel?

Ruth azért tért ki a vidám aratók hívása elől, mert ő nem szórakozni ment a mezőre, hanem jövődőt teremteni az idegenben. Sokkal komolyabb teendője volt, semhogy megfélemezhetett volna céljáról s éneklés és tánc után csak egy marék árpát vigyen haza. Nagyon komolyan fogta

fel az életet, önfenntartási munkát végzett, nem jótékonyági akciót. Így gondolkozott a nőszövetség is, amikor nem jótékony-célú bálók rendezésére alakult, hanem a szeretetmunkát komoly önfenntartási munkának fogta föl, mely egy pillanatra sem tévesztheti szem elől céljának fenségét. Ez véleményem szerint és ami ennél fontosabb, az Isten Igéje szerint Ruth asszonyoknak is, a nőszövetségnek is dicsőségre szolgálhat.

Nem azt jelenti ez, hogy a tisztességgel és az egészséggel összeférő mulatságoknak ellenségei legyenek. Mikor ideje van, nagyon helyes résztvenni az élet tisztességes örömeiben. Isten Fia figyelmeztetett minket a világ szépségeire. Szerette a virágokat, gyönyörködött a szép hegyekben és elment lakodalmakba is. A református nőszövetségnek nincs oka lemondani az élet örömeiről. De viszont nem szabad elfelednie, hogy miben különbözik az úgynevezett társadalmi egyesületektől. Az ő célja a mi drága Naominknak, az anyaszentegyháznak fenntartása, nem is épen anyagi értelemben, hanem épen a lelki kincseknek összegyűjtése és gyermekeinknek való átadása. Ennek a célnak méltóságához nem talál az, hogy a szórakozás mellett, mint egy mellékcél, mint valami alamizsna, jőjjön tekintetbe

az anyaszentegyház ügye. Nehány héttel ezelőtt hosszas vitám volt egy nagy gyülekezet férfitagjaival és nem az asszonyokkal, hogy miért nem helyeslem, ha a nőszövetség, mint ilyen, bált rendez, holott ezzel sokkal több jövedelmet szerezhetne jótékony céljaira. Ekkor kifejtettem, hogy nekem semmi kifogásom az ellen, ha a nőszövetség tagjai, amikor annak helye és ideje van, részt vesznek hozzájukilló mulatságokban, de nem örvendhetek azon és nem helyeselhetem, ha a nőszövetség bált rendez Krisztus ügyének javára és dicsőségére. Nem pedig azért, mert nem hiszem, hogy az emberek a bálban sokat gondolnának Krisztusra. Márpedig mikor szent dolgokkal foglalkozunk és azokért dolgozunk, akkor sziveskedjünk egész lelkünkkel és minden figyelmünkkel azokra gondolni, mert ezek szent dolgok, megérdemlik, hogy lelkesedjünk és szolgáljunk érettük és kell, hogy tudjunk tiszta örömet érezni a velük való foglalkozásban s ne úgy végezzük ezt a feladatot, mint valami kellemetlen robotot, amelyet kénytelenek vagyunk tánccal, zenével és alkohollal megédesíteni, hogy elviselhessük. Ennyi az egész. Bizony Ruth asszonynak az a legnagyobb dicsősége, hogy ő örvendett a léleknek és azt a mezőt kereste föl, ahol az Isten törvényét képviselő ember

komoly gondolatai és tiszta egyénisége sugárzott reá.

A munkamező kiválasztása azonban más szempontból is igen fontos. Ha a nőszövetség arra célra alakult volna, hogy a magyar kultúrát művelje, arra is azt mondanám, hogy ezért nem kell református nőszövetséget szervezni. Magától értődik, hogy a nőszövetség munkájában helye van a mi kultúráértékeink művelésének, irodalmunk és hagyományaink ápolásának, de ezek is Isten Igéjének mértéke alá tartoznak és a nőszövetség nem azért született, hogy kulturális egyesület legyen, hanem, hogy a kultúrát is Isten Igéje szerint ítélje meg és éljen azzal. Az egyházi életben a nemzeti értékeknek sincs öncélja, hanem igenis fontosak ezek azért, hogy ami érték a magyar lélekben, az az egyház munkája által evangéliumi jellemvonássá tisztuljon. Ezért helyes, hogy a nőszövetség a Ruth asszony példájára kizárólag az Isten munkamezejét választotta, mint amelyen megőrizhet és ápolhat mindent, ami igazi érték.

Végre még azt is meg kell mondanom, hogy Ruth asszony igazi dicsősége az ő csodálatos szerénységében tündöklök a legszebben. Amit az asszony Isten dicsőségére művel, ahhoz nem talál a reklám, a dicsekedés és a fennhéjázás, mert hiszen

ezek által épen az veszne el belőle, ami egy asszonyban igazán szép.

Ruth asszony olyan szerény volt, hogy csak az elhúllatott halászokat gyűjtögette össze és ebből lett az a sok árpa, amit alig tudott hazavinni. A nőszövetség dicsősége az, hogy nem a férfiak munkáját választotta, nem reprezentálni akart az egyházban, hanem azokat a kalászokat gyűjtögette, melyeket a férfi harcos kezei elhúllattak: a szeretet apró és mégis végtelen értékű jótéteményeit. A kicsinyekhez, a szegényekhez és a gyámoltalanokhoz hajolt le és ezzel töltötte ki egyházunk életében azt a nagy ürességet, amely olyan régóta tátongott benne s amiben sok apró tényből összetevődve mégis az evangelium tulajdonképeni lényege illatozik. Az asszonyok adják meg az egyház lelkeségének azt a kimondhatatlan légkörét, amelynek dermedtő hiányát csak akkor érezzük meg, amikor ez az áldott levegő hiányzik. Erre teremtette az Isten az asszonyi szívet és ebben van az ő kiválasztottságának dicsősége. És bizonyos az, hogy amilyen mértékben betöltik a nőszövetség tagjai ezt a szerény és áldott munkát az egyházban, olyan mértékben fog feleslegessé válni és megszűnni a férfiak aggodalma, amellyel eleinte kísérték az asszonyok egyházi vállalkozását.

Bátor odaadás az aktív egyházi munkába, a testvériség megvalósítása az egyház tagjai között, határozott programvállalás Isten munkamezején és szerény, hűséges betöltése a szeretet feladatainak: ez az asszony dicsősége az egyházban, melyet a Szentlélek, Ruth asszony könyvében, mint egy nemeslevélben előre kiábrázolt s mint megvalósítandó mintát odaállított a református nőszövetség elé.

De az igazságos Isten nemeslevele nemcsak a kötelezettségről, hanem a jutalmakról is szól. Ruth asszony könyvének nemeslevelében nemcsak a kiválasztott asszony dicsőséges kötelességei, hanem boldogító osztályrésze is föl van sorolva.

Ez az osztályrész mindenekelőtt abban áll, hogy bár Ruth szegény és egyszerű marokszedő volt, mégis kévék jutottak neki osztályrészü. Mikor Boáz látta, hogy ez a kedves fiatal asszony milyen szerényen szedegeti a kalászokat, így szólt embereihez: hagyjatok neki kévéket. Így Ruth mintegy véletlenül, itt is, ott is dús kévéket talált a mezőn, melyeket boldogan vitt haza. A református nőszövetségnek épen azért, mert kalászok után járt, az Isten osztályrészt juttatott az egyházban, kévéket hagyott számára, nagy eredményeket készített elő az útjában. Eleinte csak néhány beteg, vézna gyermek, elhagyatott

agg, néhány kicsiny feladat került eléje. De miután gondosan fölszedegette ezeket a kalászokat, mind nagyobb aratás jutott sarlója alá. És ma már ott vagyunk, hogy egyházunkat el sem lehet képzelni a nőszövetség nélkül. Alig tudjuk megérteni, hogy lehetett régebben nélküle egyházi élet. Ma már intézményeket tart fenn és intézmények létesítésében végzett döntő jelentőségű munkát. De még tovább kell mennie és egészen le kell aratnia az áldást, amit Isten neki juttatott. Egészen el kell végeznie feladatát, hogy kitörölhetetlenül kerüljön bele neve és munkája az anyaszentegyház történetébe.

Boáz tudta, hogy a szolgák nem igen nézik jó szemmel, ha egy-egy marokszedő minden elhúllatott kalászt fölszed és félt, hogy esetleg Ruthot is meg fogják pirongatni, ha túlságosan igyekszik. Ezért megparancsolta a szolgáknak, hogy senkinek sem szabad őt megdorgálni, amiért szorgalmasan munkálkodik. Az úrnak ez a közbelépése igen nagy jelentőségű volt Ruth életében, mert a Boáz emberei ebből értették meg, hogy Ruth többé nem idegen az ő gazdájuk földjén, hanem jussa van ahoz, hogy az életét és jövőjét itt keresse meg. A református nőszövetség Istentől nyert jutalma az, hogy ma már senki sem nézheti őket az anyaszentegyház

házban önkéntes vállalkozóknak, senkinek sincs joga visszatartani őket a munkától, mert kiharcolták a jussukat ahhoz, hogy dolgozhassanak és nem lehet őket többé műkedvelőknek tekinteni az anyaszentegyház munkájában, hanem munkatársnak és örökösnek.

Sajnálom, hogy nem mondhatom el Ruth asszony történetének minden kedves fordulátát s meg kell elégednem az eredmény fölmutatásával. Annyi bizonyos, hogy Ruth páratlan becsületet szerzett magának az idegen nép között és az ismeretlen városban, ami különösen abban a régi világban igazi csoda volt. Az egész nép azt mondta róla, hogy olyan derék asszony, aki többet ér hét fiúnál. Ezzel mindenestre elismerték, hogy Ruth a kötelesség teljesítésében, az önfeláldozásban, szolgálatban példát adott a férfiaknak. Ezt az osztályrészt is elkészítette Isten a református nőszövetségnek és amennyiben hűségesen megmarad a saját munkamezején, ott és csakis ott, példát adhat a férfiaknak, hogy a maguk feladataiban miképen kell szolgálniuk az anyaszentegyháznak.

A végén is Ruth asszony Boáz felesége lett. Nemcsak hét fiúnál ért ő többet Boáz számára, hanem a legdrágább lett neki a földön. Olyan kincs volt a szívében, mellyel túlhaladhatta a férfiak böl-

cességét, mert nála volt a bölcsesség köve, a szeretet isteni adománya, amelyben az asszony nagyobb a férfinál. Mert a szeretet az a bölcsesség, mely pótolhatatlan, de mindent pótolhat. Ebből a szegénykicsi Ruthból a város legelőkelőbb emberének élettársa lett. De még több is lett belőle, olyan dicsőségnek lett részesévé, amelyet igazán nem is álmodhatott. Ő lett dédanyja Dávid királynak és így testszerint tőle származott Krisztus, a világ Megváltója.

Az asszony dicsőségéről írt isteni nemeslevélnek a végén van egy tündöklő sor arról, hogy a kiválasztott asszony szívében ott szendereg a Krisztus eljövendő élete. És ha ezt a tündöklő isteni ígéretet megértik a református asszonyok, akkor tudniuk kell, hogy a Ruth asszony dicsőségében az ő életük dicsősége van kiábrázolva, mert anyaszentegyházunk boldogjövendője, ebben az egyházban Krisztus életének megjelenése és valósággá létele az ő hitből fakadó szeretetmunkájuktól függ. A nőszövetség kezdete, forrása, őse lehet a mi anyaszentegyházunk boldogjövendőjének, amelyben Krisztus fog uralkodni. Ez az asszony dicsősége és osztályrésze.

Tipografia MÓRICZ nyomda
Sft.-Gheorghe
1934.

) (